



Petr Holub, hned se dvěma referáty vystoupil Milan Starec. Náplní posledního, sedmého panelu bylo důležité a aktuální téma obnovy a renovace vesnických technických památek. O opravě mechanismu roubené studny v Maříně hovořil David Stejskal, Karel Janák seznámil posluchače s obnovou pily v Běluni u Kohoutova. O závěrečnou přednášku, v níž se podělil o své zkušenosti s transferem a renovací mechanických tkalcovských stavů, se postaral David Veverka.

Středa 19. října se nesla ve znamení celodenní exkurze vedené Radimem Urbánkem. Účastníci konference si prohlédli vybrané technické památky Vysokého Mýta, letitý transformátor v obci Svařeň, pozoruhodný původně barokní hostinec ve vsi Vysoká, pradlo ve vesnici Brdo a konečně navštívili expozici kamenictví a obuvnictví v Městském muzeu ve Skutči.

Šestý ročník semináře *Vesnické technické objekty*, který se uskutečnil především díky zaměstnancům Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v čele s energickým zástupcem ředitele Radimem Urbánkem, se podobně jako pět předchozích snažil představit poslední výsledky odborných výzkumů technických staveb a zařízení a prezentovat pokrok, jehož bylo v oboru dosaženo. Velkou devízou konference zůstává sice explicitně nevyřčená, zato však skutečná a nikoliv pouze deklarovaná (čehož býváme často svědky) interdisciplinarita. Z průběhu semináře se zdá, že specialisté věnující se různým technickým oborům si velmi dobře uvědomují důležitost historického kontextu. Stejně tak pro historiky a archiváře přestává být technologická dimenze zkoumané látky nadbytečná, ale naopak se z ní stává klíč k lepšímu uchopení a pochopení otázek, které před ně staví badatelská praxe. Kromě této povýtce odborné sféry se pořadatelé konference i letos snažili apelovat na veřejnost a zlepšit obecné povědomí o tom, že technické stavby a zařízení bychom měli chránit, obnovovat a uchovávat. Můžeme snad říci, že se tento cíl daří zvolna naplňovat. Vždyť i letos bychom mezi posluchači napočítali řadu vlastníků některé technické stavby nebo stroje, kteří díky své účasti změnili na svůj majetek názor a rozhodli se ho namísto utilitárních zásahů či zbourání zachovat. Doufejme, že řady takto osvícených spoluobčanů budou utěšeně narůstat, abychom i za několik desetiletí mohli obdivovat nápaditost a důmyslnost technických řešení, která nám zanechali naši předci.

Josef Paták, Jaroslava Škudrnová

Česká historie Slezska a Kladska: dvě polské konference s bohemikální tematikou (Olešnica, Kłodzko 2017)

Již několikrát jsem v tomto časopise upozorňoval na vědecké akce, které vycházejí z intenzivní spolupráce českých a polských badatelů na poli výzkumu zemí Koruny české. Jaro letošního roku k nim přispělo dalšími dvěma konferencemi, které sice byly uspořádány „jen“ na regionální úrovni, přesto, nebo právě proto ale dosáhly poměrně slušného ohlasu mezi laickou veřejností — a zároveň si jako téma programově vytyčily české vazby daného města či regionu.

6.–8. dubna 2017 proběhla na knížecím zámku v Olešnici konference nazvaná *Czeska historia Śląska. Ze szczególnym uwzględnieniem Oleśnicy i Księstwa Oleśnickiego*, volně



spjatá s čtyřsetletým výročím smrti knížete Karla II. Minsterberského, prapranuka Jiřího z Poděbrad, jemuž vděčí za svou dnešní podobu tamní zámek i kostel, a s Českým rokem vyhlášeným při té příležitosti v Olešnici. Jednání probíhalo zčásti polsky, zčásti česky. Slavnostní zahájení v režii zástupců samosprávy (Olešnice a Chrudim), krajských institucí z Polska i České republiky a euroregionů Nisa a Glacensis připomnělo prolínání polských, německých a českých vlivů v dějinách Olešnického knížectví, význam historie pro formování společenské identity a šťastnou konstelaci, kdy lze o těchto různorodých podnětech jednat nezaujatě, na vědecké úrovni. Odbornou část konference otevřel Bogusław Czechowicz (Uniwersytet Opolski) úvahou nad aktuálními přístupy k výzkumu Slezska v České republice respektive českých dějin ve Slezsku. V záměrně kontroverzním příspěvku zdůraznil mj. to, že zejména polští badatelé stále do svých koncepcí nevčleňují konstrukci České koruny, že polské, ale i německé dějepiscectví o Slezsku vynechává často české kontexty; čeští historikové se zase omezovali hlavně na tu část Slezska, která České koruně zůstala po ztrátách Marie Terezie. Czechowicz se vymezil také proti pojmání Lužic a Slezska jako jakýchsi vedlejších přívažků České koruny a postuloval jejich rovnocenné chápání jako korunních zemí. Připomněl přitom, že tato určitá deformace má své kořeny již v 15. století, kdy se český stát začínal formovat vlastně národnostně a utrakvisticky a z pohledu Českého království byly Slezsko a Lužice spíše německou a katolickou periferií. Česká historie, zejména v 15. a 16. století, se přitom podle Czechowicze odvíjela mezi Vratislaví a Prahou, což dosvědčuje také význam Slezska pro Minsterberky, potomky Jiřího z Poděbrad, kteří zároveň své tradice jasně zakládali v české (a královské) minulosti svého rodu.

Stanisław Rosik (Uniwersytet Wrocławski, dále jen UW) zahájil sekci věnovanou vztahům Slezska, respektive Polska k Čechům ve středověku úvahou nad pohledy kronikářů Galla anonyma a Kosmy. Zabýval se zejména pojmy *Polsko* a *Slezsko* v raně středověkých kronikách, nepřátelským vnímáním Čechů u Galla, chápáním prostoru, pozice Slezska vůči polské i české říši a otázkou vzájemné poplatnosti obou těchto celků. Marek Cetwiński (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie) se zamýšlel nad sňatkovými aliancemi Piastovců směrem do Čech na příkladu kněžny Ludmily, zmíněné v nekrologiu kláštera Czarnowąsy, a různými konstrukcemi, které je možné na sporých zmínkách pramenů vystavět. Antoni Barciak (Uniwersytet Śląski w Katowicach) ve faktograficky hutném příspěvku shrnul politiku českých panovníků vůči slezským knížatům na konci 13. a v prvních desetiletích 14. století. Lenka Bobková (Univerzita Karlova v Praze) potom sledovala vnímání slezských knížat a knížectví v kronikách Petra Žitavského a Beneše Krabice z Weitmile. Anna Pobóg-Lenartowicz (Uniwersytet Opolski) se v souladu se svým dlouhodobým badatelským zájmem zaměřila na slezsko-české monastické vazby s důrazem na řeholní kanovníky sv. Augustina, především ve 14. a na počátku 15. století.

Další sekce byly věnovány knížatům z poděbradského rodu a jejich působení v Olešnicku, v Čechách i na Moravě. Martin Čapský (Univerzita Pardubice) se věnoval literární tvorbě potomků Jiřího z Poděbrad, Petr Kozák (Zemský archiv v Opavě) zase velmi detailně vazbám slezských knížat z rodů Piastovců, Poděbradů a Přemyslovců ke dvorům jagellonských panovníků na přelomu 15. a 16. století. Tuto problematiku ještě obohatil Martin Šandera (Univerzita v Hradci Králové) prosopografickou studií Jindřicha I. Minsterberského a analýzou jeho zisku knížectví olešnického a Rošci-



sław Żerelik (UWr.) případovou studií Jindřicha von Schindel spjatého s knížectvím bierutowským (Bernstadt). Tomáš Knoz (Masarykova univerzita v Brně) se zaměřil na místo Minsterberků v době předbělohorské v kontextu moravské šlechtické obce. Ukázal, v jak rozmanitých kontextech dokázala knížata vystupovat a jak s nimi pracovala v rovině symbolické reprezentace — jednak byli elitou moravského panstva, přičemž se vztahovali k tradici Zajímačů z Kunštátu, ale i ke svým příbuzenským vazbám k pánům ze Žerotína a Boskovic, jednak ale využívali i odkazu svého královského předka Jiřího z Poděbrad a samozřejmě budovali i svou pozici knížat v rámci Slezska. Jiří Brňovják (Univerzita v Ostravě) se detailně zaměřil na olešnickou kněžnu Alžbětu Marii († 1686), majitelku panství Moravský Šternberk, a načrtl pozoruhodnou kapitolu z církevních dějin českých zemí pozdního 17. století, kdy právě osobnost luteránské vrchnosti umožnila stále znovu odkládat rekatolizaci jednoho panství na půdě Moravského markrabství a dávala moravským luteránům možnost přesunout se do konfesně přece jen otevřenějšího Slezska.

Následoval blok zasvěcený obrazu krále Jiřího z Poděbrad a jeho potomků v historiografii. Wojciech Iwańczak (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) analyzoval vládu Jiřího z Poděbrad optikou *Starých letopisů českých* v jejich původní rukopisné verzi (edice Palackého a dalších není úplná) a především se zaměřil na komentáře ke slezským knížatům v tomto komplikovaném historiografickém celku. Autor této zprávy vystoupil se zamyšlením nad obrazem Slezska v kosmografických a historických pracích o Koruně české z 16. a 17. století, který byl mnohdy stereotypní, opíral se o pojetí Aenease Silvia Piccolominiho a spíše podporuje představu o Slezsku jako regionu, který sice ke Koruně české patřil, ale na jejích dějinách se vlastně aktivně nepodílel. V nepřítomnosti byl přednesen referát Jaroslawa Malického (UWr.) o Minsterbercích v zápisech českých historiků 16. a 17. století. Zdeněk Hojda (Univerzita Karlova v Praze) se pak zaměřil na slezská témata v Beckovského *Poselkyni starých příběhů českých*, ale zároveň představil polským posluchačům i toto mimořádné dílo barokního dějepisce. Pro Beckovského nepochybně Slezsko bylo pevnou součástí České koruny, ovšem všiml si jej opět spíše v souvislosti s korunovacemi, holdy či účastí Slezanů na českých sněmech. Historiografický panel uzavřelo vystoupení Lucyny Harc (UWr.) o *Olsnographii* Jana Sinapia, pozoruhodného intelektuála doby barokní, jehož rodina pocházela ze Spiši; sám působil jako knihovník v Olešnici a psal česky, latinsky, německy i slovensky. Sinapius dobře znal starší českou historiografii, Minsterberkům se věnoval podrobně, ovšem hlavně vzhledem k jejich slezskému působení.

Závěrečná část jednání se věnovala rozmanitým stránkám kulturního odkazu olešnických Minsterberků. Wojciech Mrozowicz (UWr.) analyzoval jejich knižní sbírky spjaté s olešnickým zámekem, kostelem i gymnáziem. Jejich část je dnes uložena v Saské zemské knihovně v Drážďanech. Je patrné, že alespoň někteří Minsterberkové s knihami samostatně pracovali, vpisovali do nich své komentáře atd.; cenné jsou jejich knihy spjaté s luterskou reformací. Roman Stelmach (Archiwum Państwowe we Wrocławiu) se zabýval pozůstalostí olešnického knížectví a jeho pánů ve sbírkách státního archivu ve Vratislavi, která se dochovala v dost omezené míře — její část patrně dodnes v důsledku vývoje na konci druhé světové války setrvává v ruských archivech. Ewa Chojecka (Bielsko-Biała) představila unikátní objev vyobrazení olešnického zámku v aule hudební akademie v Katowicích jako součást politické



prezentace pruských majitelů tohoto sídla, Karol Sanojca (UWr.) podal hutný přehled pohledů na Olešnici v české, německé i polské historiografii po roce 1945, Borys Paszkiewicz (UWr.) představil pozdně středověké mincovnictví olešnických knížat a Paweł Milejski (UWr.) se zaměřil na nálezy mincí českého původu na území olešnického knížectví. Przemysław Wiszewski (UWr.) se potom zamyslel nad tím, jak málo se vlastně stopy poděbradsko-minsterberské historie odrážejí ve veřejném prostoru města Olešnice.

Celé olešnické zasedání provázela živá diskuse a velmi oceňuji to, že do programu byly zařazeny i dvě přednášky pro laickou veřejnost, prohlídka památek tohoto poměrně dobře zachovaného slezského města i koncert renesanční hudby. Soudím ale, že výběr témat byl možná až příliš široký a minsterberská rodina někdy spojovala celek jen dost volně. Kompaktněji snad bude působit plánovaná konferenční publikace.

Koncepčně sevřenější se mi jeví vědecká konference, která proběhla ve dnech 8.–9. června v Muzeu ziemi Kłodzkiej, bývalém jezuitském konviktu, nazvaná *Projektowanie historii. Historiografia ziemi kłodzkiej od średniowiecza do współczesności* a zaměřená tedy systematicky na různé historiografické koncepty spjaté s tímto pozoruhodným územím na pomezí Čech a Slezska. I toto jednání bylo otevřeno veřejnosti a doprovodila je výstava věnovaná lokálnímu historikovi Josefu Köglerovi († 1817). Oficiálním partnerem organizátorů konference bylo na české straně Regionální muzeum v Náchodě a její uspořádání bylo znovu možné především díky evropské podpoře regionálního rozvoje. Jednání opět zahájil Bogusław Czechowicz (Uniwersytet Opolski), který se zamýšlel obecněji nad „společenským inženýrstvím“ s historií někdy spjatým. Dějiny a dějepisectví Kladaska přitom skvěle ukazují, jak každá doba, nacionální či konfesní skupina dokázala jejich vývoj vyložit podle svých potřeb. Kladsko mohlo být vnímáno jako „česká bašta“ expanze na severovýchod, jako důležitý spojující bod mezi Čechami a Slezskem, jako významná česká hraniční pevnost, ale také jako region „polský“ již ve středověku, který se potom právem po roce 1945 vrátil k polskému státu. Svůj význam má i jeho povýšení na hrabství Jiřím z Poděbrad, chápat je můžeme i jako okrajový region Českého království, stejně jako např. Chebsko, „nejméně etnický český kraj Českého království“ atd. Navzdory všem pozoruhodným kontextům a bohaté dochovaným pramenům přitom Kladsko jako město dlouho postrádalo samostatnou odbornou vědeckou monografii, naopak Kladské hrabství se dočkalo zpracování již v 17. století. Poznání mikroregionu komplikuje též to, že bádání v současnosti často probíhá v rámci aktuálních správních celků, které jen málo respektují historické vazby a hranice. Czechowicz, autor monografie o kladském dějepisectví po roce 1945, také zdůraznil, že pohled českých dějepisců v čele s Palackým, jistě i z politických ohledů, se od počátku 19. století stále více zužoval na dějiny Čech a Moravy a že prameny k dějinám Kladaska je třeba hledat nejen v polských archívech, ale též v Praze.

Marek Cetwiński se potom podrobně věnoval mýtickému pojmu *Dębowina* v kladské historii, důležitému hraničnímu mezníku mezi Čechami a Polskem, který zmiňuje již kronikář Kosmas. V širších souvislostech se zamýšlel nad vnímáním Kladaska u různých historiků, kteří je účelově spojovali s Čechami nebo s Polskem. Martin Šandera (Univerzita Hradec Králové) se zabýval obrazem Kladaska v narativních textech husitské a poděbradské éry: čeští kronikáři doby husitské o něm psali velmi málo (např. vůbec není zmiňováno u Vavřince z Březové), nanejvýš si všímali průchodů



husitských vojsk přes kladské území. Bohatší jsou v tomto ohledu texty slezské provenience, např. Martina z Bolkova, kronika vratislavských biskupů či zápisy vratislavského písaře Petra Eschenloera, kteří měli lepší informace o situaci v Kladsku než čeští kronikáři. Kladska si ale všímali i doboví autoři uherští.

Autor zprávy navázal příspěvkem studujícím obraz Kladska ve vybraných dílech raně novověké historiografie — čeští historikové jako Hájek či Dubravius se zajímali spíše o prastaré dějiny kladského města a hradu, autoři s komplexnější koncepcí jako Goldast ne vždy přesně chápali složité postavení Kladského hrabství. V nepřítomnosti byl přednesen příspěvek Jakuba Zouhara (UHK) věnovaný roli, již Kladsko sehrálo pro osvěcenského historika Franze Pubitschku. První den konference pak uzavřela prohlídka výstavy komentovaná její kurátorkou Krystynou Oniszczuk-Awizeń.

Andrzej Behan (Liceum Ogólnokształcące Nowa Ruda) představil detailní regionální výzkumy historiků Nowé Rudy Josefa Wittiga a Josefa Köglera. Jistě potěšující může být pozornost, již polští historikové věnují výzkumům svých německých předchůdců v tomto historií jistě velmi zatíženém regionu. Małgorzata Ruchniewicz (UWr.) představila krátké, ale bohaté působení časopisu *Vierteljahrschrift für Geschichte und Heimatskunde der Grafschaft Glatz* v letech 1881–1891. Časopis poněkud překvapivě vycházel v Bystrzycy Kłodzkiej; umožnila to nejen kvalitní infrastruktura (tiskařské závody), ale především přítomnost několika zdejších kněží a učenců, kteří publikovali příspěvky značné kvality, na něž historikové dodnes navazují. Tomasz Przerwa (UWr.) se záměrně provokativně zaměřil na dost opomíjený levicový proud kladské historiografie, spjaté s dělnickým hnutím v rámci pruského státu, jež bylo právě v Kladsku dosti silné. Analyzoval mj. dizertační práci Hanse Gottwalda věnovanou dělnickému hnutí, dost překvapivě obhájenou roku 1923 na spíše pravicově orientované vratislavské univerzitě. Kacper Manikowski (UWr.) představil úlohu nejdůležitější šlechtické rodiny Kladska 18. a 19. století — pánů von Magnis, mj. příbuzných známého kapucína Valeriána Magniho — v místní německé historiografii (Kögler, Wedekind, Pompejus). Rodina, která působila často jako mecenáš kulturního dění, do jisté míry dokázala ovlivnit svůj historiografický obraz. Zdeněk Jirásek (Slezská univerzita v Opavě) představil české pohledy na Kladsko zejména po roce 1945, ovlivněné zprvu politickým zájmem o toto území, který se ovšem postupně nutně vlivem vnějšího vývoje z historiografie vytrácel. Ondřej Felcman (UHK) resumoval nejnovější příspěvky k dějinám Kladska zejména z dílny opavských historiček a historiků a Wojciech Mrozowicz (UWr.) se pak znovu vrátil ke kronice kladských augustiniánských kanovníků a rozmanitým možnostem její recepce.

Obě konference, uspořádané s velkorysou podporou místních samospráv těžších hlavně z fondů Evropské unie, svědčí o rozmanitých perspektivách, jimiž lze nahlížet na dějiny území dlouhodobě srostlého s Českou korunou, o tom, že stávající polské obyvatelstvo se s regionem plně ztotožnilo — přinejmenším stejně silně, jako Češi žijící v bývalých sudetských krajích Československa — a hlavně, že výzkum lze provádět mezinárodně, bez nějakých politických předsudků.